

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ปัจจุบันการท่องเที่ยวเป็นอุตสาหกรรมหนึ่งที่กำลังมีบทบาทในการพัฒนาเศรษฐกิจของชาติและในหลายประเทศทั่วโลกได้ให้ความสำคัญต่ออุตสาหกรรมท่องเที่ยวเป็นอย่างยิ่ง โดยประเทศไทยได้วางเป้าหมายด้านการท่องเที่ยวในช่วงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560-2564) “ประเทศไทยมีรายได้จากการท่องเที่ยวไม่ต่ำกว่า 3 ล้านล้านบาท และอันดับความสามารถในการแข่งขันด้านการท่องเที่ยว (The Travel & Tourism Competitiveness Index : TTCI) ไม่ต่ำกว่าอันดับที่ 30” (การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, 2559: 13) ซึ่งอุตสาหกรรมท่องเที่ยวประกอบด้วยการท่องเที่ยวหลากหลายรูปแบบ ทั้งการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ และอีกหนึ่งรูปแบบของการท่องเที่ยวที่ประเทศไทยได้ให้ความสำคัญคือ “การท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม” โดยในปัจจุบันการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยได้นำเสนอออกมาในรูปแบบของการท่องเที่ยววิถีไทยเก๋ไก๋ไม่เหมือนใคร

ประเทศไทยเป็นประเทศที่มีทรัพยากรการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมที่หลากหลาย เป็น”ทุนทางวัฒนธรรม” ที่มีความดึงดูดสืบทอดต่อกันมาจากรุ่นสู่รุ่น ประเทศไทยมีวัฒนธรรมที่โดดเด่น ทำให้คนไทยแตกต่างจากชาติอื่น ๆ ในโลก มีเอกลักษณ์ประจำชาติที่เห็นได้จากภาษาที่ใช้ นิสัยใจคอและความรู้สึกนึกคิดด้วยความสำคัญและลักษณะเด่นเหล่านี้ จึงเป็นเสน่ห์ดึงดูดใจให้นักท่องเที่ยวจากทั่วโลกเดินทางมาเยือนภูมิภาคแห่งนี้ เพราะเป็นวิถีชีวิตจริงที่สามารถสัมผัสได้ (มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, 2557: 55-56) ซึ่งวัฒนธรรมไทยพวน ชุมชนบ้านเชียง อำเภอหนองหาน จังหวัดอุดรธานี เป็นอีกแหล่งทุนทางวัฒนธรรม ที่มีเอกลักษณ์อันโดดเด่นเป็นของตนเอง ไม่ว่าจะเป็นขนบธรรมเนียมประเพณี การแต่งกาย ภาษา และวิถีชีวิต

"พวน" เป็นชื่อเรียกคนไทยกลุ่มหนึ่ง ซึ่งเคยมีถิ่นฐานอยู่เมืองพวน แขวงเมืองเชียงขวาง ในประเทศลาว ที่เรียกชื่อว่า เมืองพวน เพราะสันนิษฐานว่า ตั้งอยู่ใกล้ภูเขาชื่อว่าภูพวน จึงได้ตั้งชื่อเมืองว่า เมืองพวน แล้วจึงเรียกผู้คนที่ตั้งถิ่นฐานอยู่ในเมืองนั้นว่าคนพวนหรือชาวพวน ชาวพวนได้มีการอพยพเข้ามาในประเทศไทยในยุคแรก ๆ ในสมัยกรุงธนบุรีตอนปลาย จนถึงในสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 5 ชาวได้มีการกระจายไปอาศัยอยู่ตามพื้นที่จังหวัดต่าง ๆ ของประเทศไทยได้แก่ จังหวัดน่าน, จังหวัดฉะเชิงเทรา, จังหวัดปราจีนบุรี, จังหวัดนครนายก, จังหวัดลพบุรี, จังหวัดสระบุรี, จังหวัดสิงบุรี, จังหวัด

สุพรรณบุรี, จังหวัดอุดรดิษฐ์, จังหวัดพิษณุโลก, จังหวัดพิจิตร, จังหวัดแพร่, จังหวัดสุโขทัย, จังหวัดหนองคาย และจังหวัดอุดรธานี และในปัจจุบันได้มีการเรียกชาวพวนกลุ่มนี้ว่า “ไทยพวน”

ภาพที่ 1.1 การทอผ้าของไทยพวน ชุมชนบ้านเชียง

จังหวัดอุดรธานีมีชาวไทยพวนมาตั้งถิ่นฐานอยู่จำนวน 2 อำเภอ คือ อำเภอบ้านผือ และอำเภอหนองหาน โดยชาวไทยพวนที่อำเภอหนองหานสันนิษฐานว่า ได้อพยพมาจากเมืองพวน แขวงเมืองลาว เข้ามาตั้งหลักปักฐานอยู่ในดงชื่อว่า "ดงพงแพง" บนเนินดินใหญ่ ต่อมาเปลี่ยนชื่อใหม่เป็น "บ้านเชียง" ชาวไทยพวนชุมชนบ้านเชียงเป็นกลุ่มชาติพันธุ์ที่มีความรักและสามัคคีกันอย่างเหนียวแน่นสืบทอดกันมาจากรุ่นสู่รุ่น อีกทั้งยังมีอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมที่โดดเด่นเป็นของตัวเอง ไม่ว่าจะเป็น ขนบธรรมเนียมประเพณี วิถีชีวิตความเป็นอยู่ การแต่งกาย และภาษาที่ใช้ในการสื่อสาร เพื่อเป็นการอนุรักษ์มรดกวัฒนธรรมไทยพวนและต่อยอดเพื่อเพิ่มมูลค่าทางเศรษฐกิจจากการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม งานวิจัยนี้จะเป็นหนึ่งแนวทางที่ช่วยส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาอย่างเป็นรูปธรรมและเกิดความมั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืนต่อไป

1.2 วัตถุประสงค์การวิจัย

1) เพื่อเป็นการศึกษาวิถีชีวิต วัฒนธรรม และการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมไทยพวน ชุมชนบ้านเชียง จังหวัดอุดรธานี

2) เพื่อเป็นการศึกษาการจัดการสำหรับการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมไทยพวน ชุมชนบ้านเชียง จังหวัดอุดรธานี

1.3 ขอบเขตของโครงการวิจัย

การศึกษาครั้งนี้เป็นการศึกษาแนวทางการจัดการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมไทยพวน ของชุมชนบ้านเชียง อำเภอหนองหาน จังหวัดอุดรธานี

1.4 คำจำกัดความที่ใช้ในการวิจัย

การท่องเที่ยว หมายถึง การเดินทางจากสถานที่หนึ่งที่ทำนุกอยู่ประจำไปยังอีกสถานที่หนึ่งที่เคยไปและไม่เคยไปมาก่อน เพื่อเป็นการศึกษาหรือพักผ่อนหย่อนใจ

การจัดการท่องเที่ยว หมายถึง กระบวนการในการบริหารทางการท่องเที่ยวเพื่อให้บรรลุตามเป้าหมายที่วางไว้ได้อย่างเหมาะสม

การท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม หมายถึง การเดินทางเพื่อแสวงหาประสบการณ์ เรียนรู้ หรือเที่ยวชมประวัติศาสตร์ ร่องรอยทางประวัติศาสตร์ โบราณคดี สถาปัตยกรรมเก่าแก่ดั้งเดิม ศิลปกรรม ทัศนกรรม วิถีชีวิต ขนบธรรมเนียมประเพณี

วัฒนธรรมไทยพวน หมายถึง ขนบธรรมเนียมประเพณี วิถีชีวิตความเป็นอยู่ การแต่งกาย และภาษาของชาวไทยพวน ชุมชนบ้านเชียง

1.5 กรอบแนวความคิดของการวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่อง แนวทางการจัดการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม : กรณีศึกษาวัฒนธรรมไทยพวน ชุมชนบ้านเชียง จังหวัดอุดรธานี ผู้วิจัยได้กำหนดกรอบแนวคิดการวิจัยครั้งนี้ เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ โดยเลือกเก็บข้อมูลโดยการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-Depth Interview) กับชุมชน หรือผู้รู้ของทางชุมชน

(Key Informants) โดยวิธีการเลือกตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling) และใช้เครื่องมือในการเก็บข้อมูลได้แก่

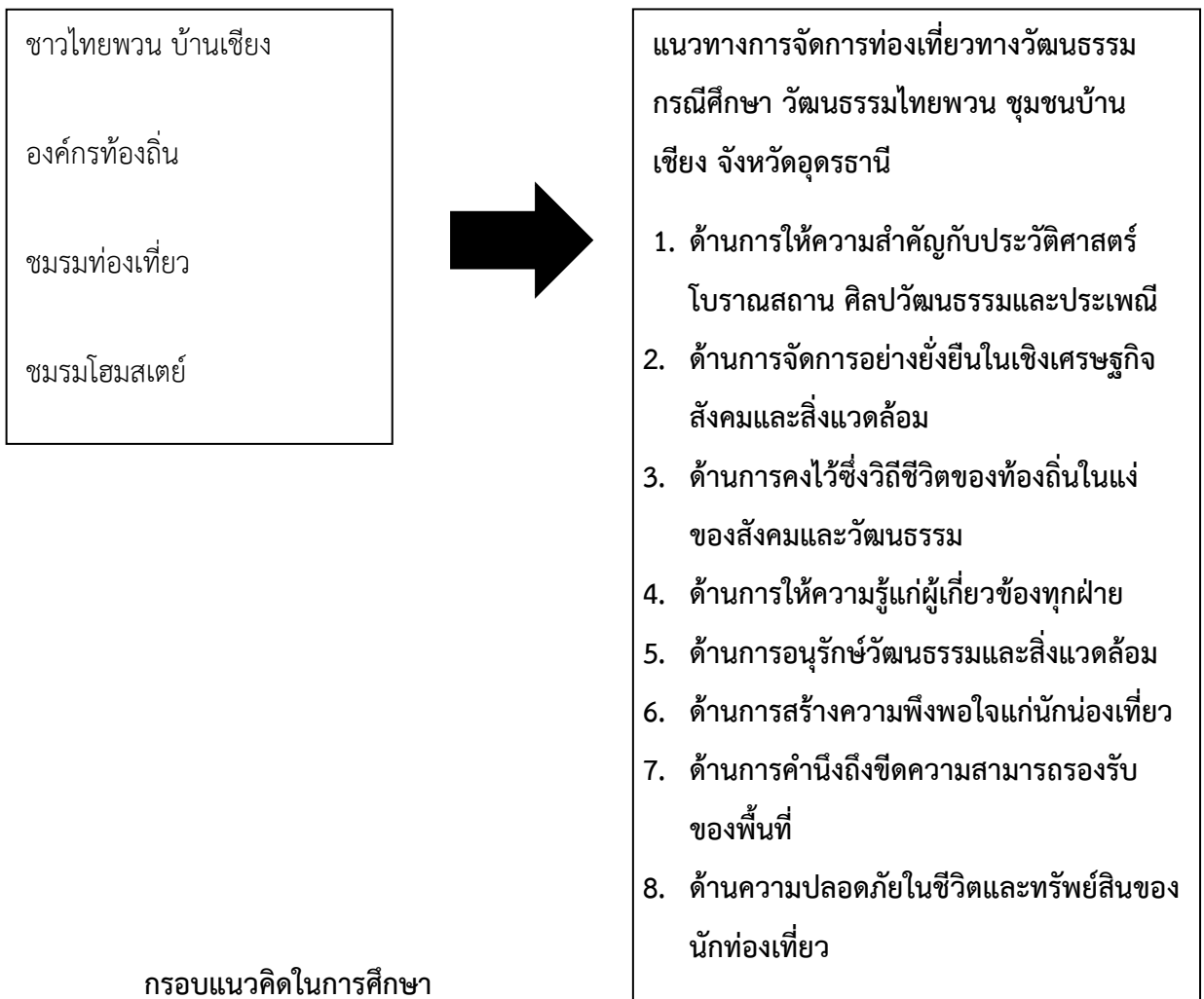
1). แบบสัมภาษณ์

2) แบบสังเกต ใช้เก็บข้อมูลด้านแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม, วิถีชีวิต วัฒนธรรม เช่น วัฒนธรรมนิยมประเพณี การแต่งกาย อาหาร ภาษา

โดยใช้แบบสัมภาษณ์ เรื่องแนวทางการจัดการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมของกลุ่มไทยพวน โดยแบ่งเป็น 2 ชุด ได้แก่

ชุดที่ 1 แบบสัมภาษณ์ฝ่ายบริหาร ฝ่ายเทศบาล พนักงานเทศบาล และผู้ประกอบการภายในชุมชน

ชุดที่ 2 แบบสอบถามชาวบ้านผู้พักอาศัยอยู่ในชุมชน

1.6 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

เช่น ด้านวิชาการ ด้านนโยบาย ด้านเศรษฐกิจ/พาณิชย์ ด้านสังคมและชุมชน รวมถึงการเผยแพร่ในวารสาร จดสิทธิบัตร ฯลฯ และหน่วยงานที่นำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

1) ทำให้ทราบถึงวิถีชีวิต วัฒนธรรม และแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมของกลุ่มไทยพวน ชุมชนบ้านเชียง จังหวัดอุดรธานี

2) ชาวไทยพวน ชุมชนบ้านเชียง สามารถนำแนวทางจากงานวิจัยนี้ ไปใช้สำหรับการจัดการด้านการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมของกลุ่มไทยพวนต่อไป

3) เกิดการอนุรักษ์วัฒนธรรมและการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างของกลุ่มไทยพวน ชุมชนบ้านเชียง จังหวัดอุดรธานี